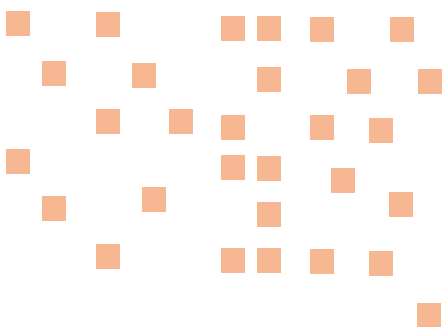

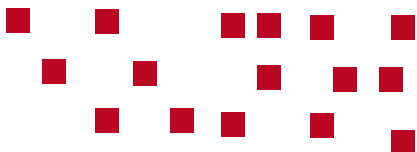
WENEZUELA

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

Sytuacja bezpieczeństwa i zagrożenia
dla ludności cywilnej.

DPU-WIKP-424/416/2023
15.11.2023

TREŚĆ ZLECENIA

Proszę o informację na temat sytuacji bezpieczeństwa w Wenezueli.

INFORMACJE DEMOGRAFICZNE

Ludność: ok. 30.518.260 (dane z 2023 r.) ^[1]

Skład etniczny: W Wenezueli brak jest wyodrębnionych grup etnicznych. Większość mieszkańców pochodzi ze związków zawartych pomiędzy Europejczykami a Indianami południowoamerykańskimi i Afrykanami. Przeważająca część ludności ma udokumentowane pochodzenie europejskie (głównie hiszpańskie, portugalskie, włoskie i niemieckie). ^[2]

Skład religijny: katolicy 96%, protestanci 2%; inne religie (judaizm, islam, mormoni, tradycyjne indiańskie wierzenia) 2%. ^[3]

USTRÓJ I SYTUACJA POLITYCZNA

USTRÓJ

Formalnie, zgodnie z konstytucją z 1999 r., Boliwariańska Republika Wenezueli (hiszp. *República Bolivariana de Venezuela*), jest federalną republiką prezydencką. ^[4]

Wenezuela była jednym z trzech krajów, które wyłoniły się po upadku Wielkiej Kolumbii w 1830 r. (pozostałe to Ekwador i Nowa Granada, która stała się Kolumbią). Przez większą część pierwszej połowy XX wieku Wenezuelą rządzili wojskowi, którzy promowali przemysł naftowy i pozwalali na pewne reformy społeczne. Dojście do władzy i sprawowanie rządów przez Hugo Chaveza, prezydenta w latach 1999-2013, spowodowało coraz bardziej autorytarną kontrolę nad innymi gałęziami władzy. Ta niedemokratyczna tendencja utrzymywała się po 2013 r. kiedy do władzy w Wenezueli doszedł Nicolas Maduro (patrz dalej). ^[5]

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Terytorium Wenezueli dzieli się na 23 stany (estados), jeden Dystrykt Stołeczny (distrito capital), odpowiadający miastu Caracas, i Dependencje Federalne (Dependencias Federales), składające się z wielu wenezuelskich wysp. Stanami Wenezueli są: Amazonas, Anzoátegui, Apure, Aragua, Barinas, Bolívar, Carabobo, Cojedes, Delta Amacuro, Falcón, Guárico, Lara, Mérida, Miranda, Monagas, Nueva

---

¹ CIA, The World Factbook, Venezuela, 10.10.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

² CIA, The World Factbook, Venezuela, 10.10.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

³ CIA, The World Factbook, Venezuela, 10.10.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

⁴ CIA, The World Factbook, Venezuela, 10.10.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

⁵ CIA, The World Factbook, Venezuela, 10.10.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

Esparta, Portuguesa, Sucre, Táchira, Trujillo, Vargas, Yaracuy i Zulia. Stany podzielone są na 335 gmin (municipios), które z kolei dzielą się na ponad tysiąc parafii (parroquias).^{[6][7]}

Stany i gminy korzystają z konstytucyjnie zagwarantowanej autonomii. Gubernatorzy stanów, członkowie stanowych i miejskich rad ustawodawczych oraz burmistrzowie gmin wybierani są co 4 lata w wyborach lokalnych.^[8]

STRUKTURA WŁADZY

Głowa państwa Władzę wykonawczą w Wenezueli sprawuje prezydent, który jest jednocześnie szefem rządu. Jest wybierany na sześcioletnią kadencję w wyborach powszechnych. Mianuje wiceprezydentów i ministrów. Prezydent pełni funkcję zarówno głowy państwa, jak i szefa rządu.^[9]

Ostatnie wybory prezydenckie w Wenezueli odbyły się w dniu 20 maja 2018 r. Dotychczasowy prezydent **Nicolas Maduro** (od 2013 r.) zdobył 68% głosów, kolejni kandydaci uzyskali: Henri Falcon 21% głosów, natomiast Javier Bertucci 11% głosów.^{[10][11]}

Od stycznia 2019 r. Maduro rozpoczął drugą sześcioletnią kadencję^[12], nie zważając przy tym na sprzeciw opozycji i części krajów Ameryki Łacińskiej. Opozycja wezwała do stworzenia alternatywnego rządu. **Juan Guaidó** – parlamentarzysta, który został przewodniczącym Zgromadzenia Narodowego (Parlamentu) – nazwał Maduro uzurpatorem i wezwał go do ogłoszenia nowych wyborów. Jednocześnie Guaidó stał się nowym liderem opozycji.^[13] Jeszcze w tym samym miesiącu (tj. styczniu 2019 r.) – na fali masowych wystąpień społecznych przeciwko prezydentowi Maduro – Juan Guaidó ogłosił się tymczasowym prezydentem (na mocy przepisów pozwalających przejąć obowiązki prezydenta w przypadku stwierdzenia nieważności wyborów), uznając tym samym wybory prezydenckie, w których wygrał Maduro, za przeprowadzone z naruszeniem demokratycznych standardów.^{[14][15][16][17]} W odpowiedzi na ww. wydarzenia Maduro oskarżył Guaidó o przeprowadzenie zamachu stanu i nakazał jego aresztowanie.^[18] W dniu 29 stycznia 2019 r. zamrożone zostały

---

⁶ CIA, The World Factbook, Wenezuela, 10.10.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

⁷ World Map, Mapa Wenezueli, <http://www.worldmap.pl/wenezuela/>

⁸ CIA, The World Factbook, Wenezuela, 10.10.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

⁹ CIA, The World Factbook, Wenezuela, 10.10.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

¹⁰ CIA, The World Factbook, Wenezuela, 10.10.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

¹¹ Freedom House, Freedom in the World 2017 – Wenezuela, 15.04.2017, <http://www.refworld.org/docid/58ff3e1426.html>

¹² Maduro po raz pierwszy wybrany został prezydentem Wenezueli w 2013 r. – CIA, The World Factbook, Wenezuela, 16.11.2022, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

¹³ Ośrodek analiz politycznych UW, Kryzys w Wenezueli, 24.04.2019, <http://oapuw.pl/wp-content/uploads/2019/06/Raport-Kryzys-w-Wenezueli-OAP-UW.pdf>

¹⁴ Money.pl, Wenezuela w ciemnościach, 23.07.2019, <https://www.money.pl/gospodarka/wenezuela-w-ciemnosciach-wladze-to-atak-6405742135285889a.html>

¹⁵ Ośrodek analiz politycznych UW, Kryzys w Wenezueli, 24.04.2019, <http://oapuw.pl/wp-content/uploads/2019/06/Raport-Kryzys-w-Wenezueli-OAP-UW.pdf>

¹⁶ Alteratywa.net.pl, Juan Guaido ogłosił się "tymczasowym prezydentem" Wenezueli, 23.01.2019, <https://alternatywa.net.pl/juan-guido-oglosil-sie-tymczasowym-prezydentem-wenezueli/>

¹⁷ Dziennik Narodowy, Parlament Europejski uznał Guaido za prezydenta Wenezueli, 31.01.2019, <https://dzienniknarodowy.pl/parlament-europejski-uznal-guido-prezydenta-wenezueli/>

¹⁸ Aljazeera.pl, Wenezuela in crisis: All the latest updates, 03.06.2019, <https://www.aljazeera.com/news/2019/01/venezuela-crisis-latest-updates-190123205835912.html>

aktywa Guaidó oraz wydano wobec niego zakaz opuszczania kraju.^[19] W maju oraz sierpniu 2019 r. obie strony konfliktu prowadziły dialog w Norwegii – doszło wtedy po raz pierwszy do bezpośrednich rozmów między ich przedstawicielami.^[20] Niestety nie osiągnięto jednak porozumienia.^[21]

Juan Guaidó, został uznany za tymczasowego prezydenta kraju przez większość społeczeństwa i blisko 60 państw świata.^[22] Rząd Maduro wspierają z kolei między innymi Rosja, Chiny, Kuba, Iran i Turcja.^[23]

Guaido w grudniu 2022 r. został odwołany z pełnionej tymczasowo funkcji przez opozycyjne zgromadzenie narodowe.^[24] Tymczasem Maduro zaczął zyskiwać na scenie międzynarodowej z powodu inwazji Rosji na Ukrainę. USA, które zaangażowało się po stronie Ukrainy, jest zmuszone szukać innych źródeł ropy niż Rosja.^[25]

W 2023 r. reżim Maduro i opozycja uzgodniły, że wybory prezydenckie odbędą się w 2024 r. Władze nie mogą blokować startu żadnemu z kandydatów. Mają też być uwolnieni więźniowie polityczni. W zamian USA obiecują zawiesić sankcje.^{[26][27]}

Parlament i wybory parlamentarne. Władzę ustawodawczą w Wenezueli sprawuje jednoizbowe Zgromadzenie Narodowe **Asamblea Nacional**, składające się z 277 deputowanych (liczba miejsc w parlamencie została zwiększona z 67 do 277 w 2020 r.), wybieranych w wyborach powszechnych na pięcioletnią kadencję. Deputowani i zastępcy wybierani są w poszczególnych stanach. Ich liczba zależna jest od liczby mieszkańców stanów.^[28]

Przewodniczący Zgromadzenia Narodowego wybierany jest każdego roku zwykłą większością głosów deputowanych. Zgromadzenie Narodowe ma możliwość przyznania prezydentowi nadzwyczajnych uprawnień ustawodawczych (możliwość wydawania dekretów z mocą ustawy).^{[29][30]}

¹⁹ BBC, Venezuela top court curbs opposition leader Juan Guaidó, 29.01.2019, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-47049811>

²⁰ TVN24.pl, Polityczny impas w Wenezueli, 16.06.2019, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/analizy-wenezuela-znalazla-sie-w-politycznym-impasie,945154.html>

²¹ Reuters, Meeting between envoys for Venezuela's government, opposition ends with no deal, 29.05.2019, <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-politics-norway/meeting-between-envoys-for-venezuelas-government-opposition-ends-with-no-deal-idUSKCN1SZ2BF>

²² Ośrodek analiz politycznych UW, Kryzys w Wenezueli, 24.04.2019, <http://oapuw.pl/wp-content/uploads/2019/06/Raport-Kryzys-w-Wenezueli-OAP-UW.pdf>

²³ TVN24.pl, Nie pojedzie do Nowego Jorku. Maduro: chcą zmusić mnie do rezygnacji, 13.09.2019, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/wenezuela-nicolas-maduro-nie-pojedzie-do-nowego-jorku-na-sesje-onz,969116.html>

²⁴ Euroactiv, Światowy kryzys naftowy doprowadził do ocieplenia relacji między USA a Wenezuelą., 02.01.2023, <https://www.euroactiv.pl/section/demokracja/news/wenezuela-nicolas-maduro-zapewnia-o-gotowosci-do-ponownej-wspolpracy-z-usa/>

²⁵ Polityka, Nicolas Maduro wraca na scenę – drugie życie wenezuelskiego zombie, 21.05.2023, <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/2212024,1,nicolas-maduro-wraca-na-scene--drugie-zycie-wenezuelskiego-zombie.read>

²⁶ CIA, The World Factbook, Venezuela, 10.10.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

²⁷ WYborcza.pl, Przełom w Wenezueli: reżim i opozycja umawiają się na wybory w 2024 r., <https://wyborcza.pl/7,75399,30317220,przełom-w-wenezueli-rezim-i-opozycja-umawiaja-sie-na-wybory.html>

²⁸ CIA, The World Factbook, Venezuela, 10.10.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

²⁹ Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Caracas, Wenezuela, http://www.caracas.ms.z.gov.pl/pl/wspolpraca_dwustronna/informacje_ekonomiczne/wenezuela_2/?printMode=true

³⁰ US Department of State, 2016 Country Reports on Human Rights Practices – Venezuela, 03.03.2017, <http://www.refworld.org/publisher/USDOS...58ec89a613,0.html>

Ostatnie wybory do Zgromadzenia Narodowego Wenezueli odbyły się w dniu 6 grudnia 2020 r. Wobec bojkotu głosowania przez główne ugrupowania opozycji, zwycięzcą została koalicja partii lojalnych wobec Nicolasa Maduro – **Gran Polo Patriótico** (GPP), która zdobyła ponad 60% głosów. Wybory powszechnie potępiono jako sfałszowane. ^{[31][32][33][34]}

Sekretarz stanu USA Mike Pompeo uznał wybory za nieuczciwe. Bezpośrednio po wyborach siedemnaście krajów Ameryki Południowej i regionu Morza Karaibskiego wspólnie oznajmiło, że nie uznają wyników wyborów w Wenezueli, ponieważ zostały przeprowadzone bez poszanowania zasad demokracji i wolności. ^[35] Powyższe opinie podzieliła Unia Europejska. Według przedstawicieli UE ostatnie wybory do Zgromadzenia Narodowego Wenezueli odbyły się bez wcześniejszego porozumienia narodowego co do warunków wyborczych i bez zachowania minimalnych międzynarodowych norm dotyczących wiarygodnych wyborów. ^[36]

Kolejne wybory parlamentarne w Wenezueli przewidziane są na 2025 r. ^[37]

W listopadzie 2021 r. większość partii opozycyjnych przełamała trzyletni bojkot wyborczy, aby wziąć udział w wyborach lokalnych na stanowiska burmistrza i gubernatora. Zjednoczona Partia Socjalistyczna Wenezueli (PSUV) prezydenta Nicolasa Maduro odniosła jednak zwycięstwo w 20 z 23 stanów oraz w stolicy kraju. Był to wzrost poparcia dla rządzącej Zjednoczonej Partii Socjalistycznej Wenezueli (PSUV), w porównaniu z wyborami z 2017 r., gdy ugrupowanie prezydenta Nicolasa Maduro wygrało w 18 stanach. ^{[38][39]}

SYSTEM PRAWNY

W Wenezueli obowiązuje system prawa cywilnego oparty na hiszpańskim kodeksie cywilnym. ^[40]

---

³¹ Dziennik Gazeta Prawna, UE nie uznaje wyniku wyborów w Wenezueli, które nie były wolne ani uczciwe, 08.12.2020, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/1498355.wybory-wenezuela-ue-borrell-nieuznanie-wynikow.html>

³² Bankier.pl, Wenezuela: partia Maduro wygrała wybory zbojkotowane przez opozycję, 07.12.2020, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Wenezuela-partia-Maduro-wygrala-wybory-zbojkotowane-przez-opozycje-8015475.html>

³³ BBC News, Wenezuela: Maduro and allies win National Assembly poll - partial results, 07.12.2020, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-55211149>

³⁴ Rada Europejska, Wenezuela: oświadczenie wysokiego przedstawiciela wydane w imieniu UE na temat wyborów do Zgromadzenia Narodowego, 07.12.2020, <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2020/12/07/venezuela-declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-european-union-on-the-elections-for-the-national-assembly/>

³⁵ Dziennik Gazeta Prawna, UE nie uznaje wyniku wyborów w Wenezueli, które nie były wolne ani uczciwe, 08.12.2020, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/1498355.wybory-wenezuela-ue-borrell-nieuznanie-wynikow.html>

³⁶ Rada Europejska, Wenezuela: oświadczenie wysokiego przedstawiciela wydane w imieniu UE na temat wyborów do Zgromadzenia Narodowego, 07.12.2020, <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2020/12/07/venezuela-declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-european-union-on-the-elections-for-the-national-assembly/>

³⁷ CIA, The World Factbook, Wenezuela, 10.10.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

³⁸ CIA, The World Factbook, Wenezuela, 10.10.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

³⁹ Euroactiv, Wenezuela: Opozycja w rozsypce. Zwycięstwo partii prezydenta Maduro w wyborach regionalnych, 26.11.2021, <https://www.euroactiv.pl/section/demokracja/news/wenezuela-maduro-opozycja-guaido-unia-europejska-borrell-ameryka-poludniowa-lacinska-chavez/>

⁴⁰ CIA, The World Factbook, Wenezuela, 10.10.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>

KARA ŚMIERCI

System prawny Wenezueli nie przewiduje kary śmierci. Nie jest ona orzekana ani wykonywana.^[41]

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI BEZPIECZEŃSTWA

Dostępne źródła nie stwierdzają, by Wenezuela była zaangażowana w jakikolwiek międzynarodowy konflikt zbrojny. Chociaż w chwili obecnej nie toczy się tam również wewnętrzny konflikt zbrojny, wzdłuż granic Wenezueli z Kolumbią, Brazylią i Gujaną aktywne są nielegalne ugrupowania zbrojne, gangi przestępcze oraz działają handlarze narkotyków.^{[42][43]}

Do grup zbrojnych działających na terenach przygranicznych Wenezueli należą: **Armia Wyzwolenia Narodowego (ELN)**, **Patriotyczne Siły Wyzwolenia Narodowego (FPLN)** oraz grupy, które wyłoniły się z **Rewolucyjnych Sił Zbrojnych Kolumbii (FARC)**.^[44] Regularne starcia między grupami zbrojnymi wzdłuż granicy powodują masowe przesiedlenia, ofiary śmiertelne wśród ludności cywilnej i zaginięcia. Prowadzona jest również przymusowa rekrutacja dzieci w szeregach ww. grup zbrojnych. Grupy zbrojne są szczególnie aktywne w regionie w promieniu 80 km od granicy Wenezueli z Kolumbią oraz 40 km od granicy z Brazylią.^{[45][46]} Zagrożenie dotyczy przede wszystkim stanów: Bolivar, Amazonas, Apure, Tachira, **Zulia**, który jest uznawany za szczególnie niebezpieczny, i Barinas.^[47] Istnieje tam ryzyko porwania. Dodatkowo w stanie Zulia (graniczącym z Kolumbią), gdzie zdarzają się przedłużające się przerwy w dostawie prądu oraz niedobory wody, może dochodzić do aktów przemocy i lokalnych konfliktów.^[48]

Dodatkowo w stanie Arco Minero del Orinoco, będącym regionem wydobywania złota w Wenezueli, działają uzbrojone grupy przestępcze, które dopuszczają się zabójstw, przemocy ze względu na płeć, tortur itp. oraz są odpowiedzialne na zaginięcia lokalnej ludności.^{[49][50]} Według niektórych źródeł, ww. grupy zbrojne działają za wiedzą i przyzwoleniem władz Wenezueli.^[51]

Teren przygraniczny Wenezueli z Kolumbią, Brazylią i Gujaną jest obszarem działalności gangów narkotykowych oraz grup terrorystycznych. Jest to również

---

⁴¹ Amnesty International (AI), *Death Sentences and Executions 2022*, 05.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2091962.html>

⁴² Smartraveller.gov.au, Australian Government: Department of Foreign Affairs and Trade, *Venezuela Travel Advice*, 06.06.2023, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/americas/venezuela>

⁴³ UK FCO, *Venezuela Travel Advice*, 23.08.2023, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/venezuela>

⁴⁴ HRW, *World Report 2022 – Venezuela*, 13.10.2022, <https://www.ecoi.net/en/document/2066505.html>

⁴⁵ Smartraveller.gov.au, Australian Government: Department of Foreign Affairs and Trade, *Venezuela Travel Advice*, 06.06.2023, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/americas/venezuela>

⁴⁶ GCR2P, R2P Monitor, Issue 63 (1 December 2022), 01.12.2022, <https://www.ecoi.net/en/document/2083197.html>

⁴⁷ Smartraveller.gov.au, Australian Government: Department of Foreign Affairs and Trade, *Venezuela Travel Advice*, 06.06.2023, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/americas/venezuela>

⁴⁸ UK FCO, *Venezuela Travel Advice*, 23.08.2023, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/venezuela>

⁴⁹ GCR2P, R2P Monitor, Issue 63 (1 December 2022), 01.12.2022, <https://www.ecoi.net/en/document/2083197.html>

⁵⁰ GCR2P, R2P Monitor, Issue 66, 1 September 2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2096905.html>

⁵¹ GCR2P, R2P Monitor, Issue 66, 1 September 2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2096905.html>

obszar operacji militarnych przeprowadzanych przez wojska wenezuelskie w związku z działalnością ugrupowań zbrojnych. ^[52]

USTAWODAWSTWO SPECJALNE

Aktualnie w Wenezueli nie obowiązuje ustawodawstwo specjalne.

WPŁYW KONFLIKTU NA SYTUACJĘ LUDNOŚCI CYWILNEJ

Nie dotyczy.

RODZAJE ZAGROŻEŃ DLA CYWILÓW ZWIĄZANE Z KONFLIKTEM

Na terenie Wenezueli nie toczy się aktualnie żaden konflikt zbrojny.

OFIARY DZIAŁAŃ WOJENNYCH

Nie dotyczy.

OFIARY DZIAŁAŃ PARTYZANCKICH

Nie dotyczy.

OFIARY DZIAŁAŃ ODWETOWYCH

Nie dotyczy.

SYTUACJA HUMANITARNA W STREFACH KONFLIKTU

Nie dotyczy.

PRZEMOC WOBEC LUDNOŚCI CYWILNEJ NIEZWIĄZANA Z KONFLIKTEM

Według danych ACLED, od początku 2022 r. do 21 lipca 2023 r. w Wenezueli miało miejsce około 371 przypadków przemocy wobec ludności cywilnej, w wyniku których zginęły co najmniej 303 osoby. Do największej liczby incydentów doszło w prowincji Zulia. Tam też zginęło najwięcej osób cywilnych – odnotowano 57 ofiar. Inne regiony Wenezueli naznaczone w szczególności przemocą wobec cywilów to stolica kraju, stan Bolivar, Miranda oraz Carabobo. ^[53]

---

⁵² [Smartraveller.gov.au](https://www.smartraveller.gov.au), Australian Government: Department of Foreign Affairs and Trade, Venezuela Travel Advice, 06.06.2023, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/americas/venezuela>

⁵³ ACLED, Venezuela, 01.01.2022-21.07.2023, Violence against civilians, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

Prowincja (admin1)	Liczba zdarzeń	Liczba ofiar
Zulia	73	57
Distrito Capital	42	33
Bolivar	41	28
Miranda	40	37
Carabobo	33	30
Aragua	25	23
Anzoategui	22	11
Suma	371	303

Źródło: ACLED ^[54]

Mapa. Miejsca, w których dochodziło do incydentów przemocy wobec cywilów. Źródło: ACLED ^[55]

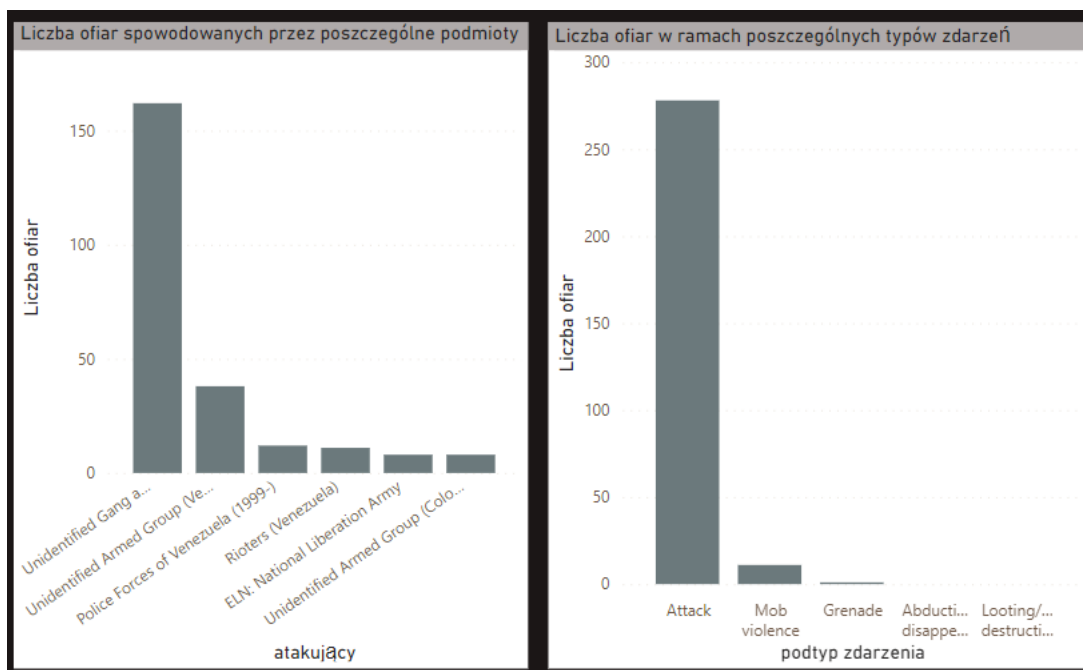
Większość osób cywilnych straciła życie w wyniku ataków przeprowadzonych przez niezidentyfikowane gangi oraz, w mniejszym stopniu, niezidentyfikowane ugrupowania zbrojne. ^[56]

⁵⁴ ACLED, Venezuela, 01.01.2022-21.07.2023, Violence against civilians, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁵⁵ ACLED, Venezuela, 01.01.2022-21.07.2023, Violence against civilians, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁵⁶ ACLED, Venezuela, 01.01.2022-21.07.2023, Violence against civilians, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

Źródło: ACLED [57]

TERRORYZM

Jakkolwiek w Wenezueli istnieje potencjalne ryzyko zamachu terrorystycznego w ostatnim czasie nie doszło do tego typu zdarzeń. [58]

POZAPRAWNE EGZEKUCJE, UPROWADZENIA

Rząd Nicolása Maduro i jego służby bezpieczeństwa są odpowiedzialne za zatrzymania przeciwników politycznych, tortury, wymuszone zaginięcia, a także sądownie cywilów przed sądami wojskowymi. Od 2014 r. siły bezpieczeństwa Wenezueli dokonały tysięcy pozasądowych egzekucji w imię zwalczania przestępczości. Jednocześnie brak niezawisłości sędziowskiej przyczynił się do bezkarności tych zbrodni. Dochodzenia krajowe – podejmowane w celu zminimalizowania międzynarodowej kontroli – mają ograniczony zakres. Co więcej, według powszechnie dostępnych źródeł, organy sądowe brały udział lub są współwinne nadużyć. [59][60][61][62]

Szacuje się, że w latach 2016-2019 policja i inne siły bezpieczeństwa doprowadziły do śmierci ponad 19.000 osób, zarzucając ww. „opór wobec władzy”. W czerwcu 2021 r. OHCHR poinformował, że liczba zabójstw dokonywanych przez siły

⁵⁷ ACLED, Wenezuela, 01.01.2022-21.07.2023, Violence against civilians, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁵⁸ UK FCO, Wenezuela Travel Advice, 23.08.2023, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/venezuela>

⁵⁹ HRW, World Report 2022 – Wenezuela, 13.10.2022, <https://www.ecoi.net/en/document/2066505.html>

⁶⁰ US Department of State, 2016 Country Reports on Human Rights Practices – Wenezuela, 03.03.2017, http://www.refworld.org/publisher_USDOS...58ec89a613.0.html

⁶¹ Amnesty International (AI), Amnesty International Report 2016/2017 – Wenezuela, 22.02.2017, <http://www.refworld.org/docid/58b0339a15.html>

⁶² GCR2P, R2P Monitor, Issue 63 (1 December 2022), 01.12.2022, <https://www.ecoi.net/en/document/2083197.html>

bezpieczeństwa nieznacznie spadła, jednak nadal dochodzi do tego typu incydentów. ^[63]

Począwszy od marca 2021 r., wenezuelskie siły bezpieczeństwa dopuściły się rażących nadużyć wobec mieszkańców Apure podczas tygodniowej operacji przeciwko grupie dysydentów FARC, znanej jako **Martin Villa 10th Front**. Operacja doprowadziła do egzekucji co najmniej czterech lokalnych mieszkańców, arbitralnych aresztowań, postawienia przed sądami wojskowymi wielu cywilów oraz torturowania mieszkańców oskarżonych o współpracę z grupami zbrojnymi. Setki osób zostało przymusowo przesiedlonych w Wenezueli, a co najmniej 5.800 osób uciekło do Kolumbii. ^[64]

Według organizacji międzynarodowych niektóre z naruszeń i nadużyć popełnianych przez reżim Maduro od 2014 r. miały cechy „*powszechnego i systematycznego ataku*” na ludność cywilną i mogą być uznane za zbrodnie przeciwko ludzkości. ^[65] W grudniu 2020 r. Prokurator Generalny Międzynarodowego Trybunału Karnego w Hadze stwierdził, że istnieją uzasadnione podstawy, by sądzić, że przestępstwa przeciwko ludzkości były popełniane przez władze Wenezueli co najmniej od kwietnia 2017 r. ^[66] Jednocześnie w listopadzie 2021 r. MTK wszczął formalne śledztwo w sprawie zarzutów o popełnienie zbrodni przeciw ludzkości przez wenezuelskie służby bezpieczeństwa pod rządami prezydenta Nicolasa Maduro. ^[67]

W chwili obecnej nadal dochodzi do pozaprawnych zabójstw na terenie Wenezueli. ^[68] Jak wspomniano wcześniej, większość z nich popełniana jest przez niezidentyfikowane gangi oraz ugrupowania zbrojne. ^[69] W ramach wenezuelskiego projektu ochrony praw człowieka **Lupa por La Vida**, w 2022 r. odnotowano co najmniej 824 przypadki pozaprawnych zabójstw. ^[70]

PRZEMOC STOSOWANA W TRAKCIE DEMONSTRACJI I PROTESTÓW

W minionych latach przez Wenezuelę przetoczyło się wiele demonstracji i niepokojów społecznych. Od stycznia 2019 r. niepokoje nasiliły się, często przybierając formę przemocy. Wiele osób zostało zabitych, rannych lub aresztowanych. ^[71] Niemniej jednak według polskiego MSZ, ostatnio sytuacja polityczna jest relatywnie spokojna i nie dochodzi aktualnie do gwałtownych manifestacji. Nie można ich jednak całkowicie wykluczyć, ponieważ sytuacja polityczna w kraju nadal nie jest ustabilizowana. ^{[72][73]}

⁶³ HRW, World Report 2022 – Venezuela, 13.10.2022, <https://www.ecoi.net/en/document/2066505.html>

⁶⁴ HRW, World Report 2022 – Venezuela, 13.10.2022, <https://www.ecoi.net/en/document/2066505.html>

⁶⁵ GCR2P, R2P Monitor, Issue 63 (1 December 2022), 01.12.2022, <https://www.ecoi.net/en/document/2083197.html>

⁶⁶ GCR2P, R2P Monitor, Issue 63 (1 December 2022), 01.12.2022, <https://www.ecoi.net/en/document/2083197.html>

⁶⁷ HRW, World Report 2022 – Venezuela, 13.10.2022, <https://www.ecoi.net/en/document/2066505.html>

⁶⁸ GCR2P, R2P Monitor, Issue 66, 1 September 2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2096905.html>

⁶⁹ ACLED, Venezuela, 01.01.2022-21.07.2023, Violence against civilians, <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard>

⁷⁰ GCR2P, R2P Monitor, Issue 66, 1 September 2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2096905.html>

⁷¹ Smartraveller.gov.au, Australian Government: Department of Foreign Affairs and Trade, Venezuela Travel Advice, 06.06.2023, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/americas/venezuela>

⁷² MSZ RP, Wenezuela, <https://www.gov.pl/web/wenezuela/idp>

⁷³ Smartraveller.gov.au, Australian Government: Department of Foreign Affairs and Trade, Venezuela Travel Advice, 06.06.2023, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/americas/venezuela>

Demonstracje i inne niepokoje społeczne są charakterystyczne dla dużych ośrodków miejskich, takich jak: Caracas, Walencja, Marakaya, Merida, San Cristobal, Maracaibo.^[74]

PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANA

Wenezuela jest krajem o jednym z najwyższych wskaźników przestępczości na świecie.^{[75][76]} Jednocześnie kraj ten ma jeden z najwyższych wskaźników morderstw. Częste są zbrojne napady, kradzieże samochodów oraz włamania, którym nierzadko towarzyszy ekstremalna przemoc.^{[77][78][79][80]}

Powszechnym zjawiskiem w Wenezueli są także „porwania ekspresowe”, podczas których ofiary są uprowadzane na krótki okres i zmuszane do wypłaty środków z konta bankowego lub zabierane do domu/hotelu i zmuszane do wydania obcej waluty, elektroniki lub innych kosztowności. Do tego typu zdarzeń dochodzi w całym kraju.^[81]

Aktualnie stolica kraju, Caracas, jest uznawana za jedno z najbardziej niebezpiecznych miast Ameryki Łacińskiej. Niebezpiecznie jest również w innych dużych miastach: Walencji, Maracaibo, Barquisimeto, Ciudad Guayana, a także w okolicach międzynarodowego portu lotniczego Maiquetia-Caracas. Szczególnie niebezpieczne są tzw. ‘barrios’ – gęsto zaludnione slumsy.^{[82][83]}

Działanie grup przestępczych napędzane jest przez występujące w kraju braki w zaopatrzeniu w produkty pierwszej potrzeby. Niedobory podstawowych towarów mogą skutkować nie tylko długimi kolejkami w sklepach, ale mogą prowadzić do walk, grabieży i kradzieży. Kryzys ekonomiczny powoduje, że na drogę przestępstwa wkraczają osoby, które w normalnych warunkach najprawdopodobniej nie uczyniłyby tego.^{[84][85][86]}

Jak wspomniano wcześniej, wzdłuż pogranicza z Kolumbią i Brazylią działają handlarze narkotyków i nielegalne grupy zbrojne, w związku z czym istnieje duże ryzyko porwania.^[87]

⁷⁴ Smartraveller.gov.au, Australian Government: Department of Foreign Affairs and Trade, Venezuela Travel Advice, 06.06.2023, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/americas/venezuela>

⁷⁵ Smartraveller.gov.au, Australian Government: Department of Foreign Affairs and Trade, Venezuela Travel Advice, 06.06.2023, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/americas/venezuela>

⁷⁶ UK FCO, Venezuela Travel Advice, 23.08.2023, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/venezuela>

⁷⁷ UK FCO, Venezuela Travel Advice, 23.08.2023, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/venezuela>

⁷⁸ Freedom House, Freedom in the World 2017 – Venezuela, 15.04.2017, <http://www.refworld.org/docid/58ff3e1426.html>

⁷⁹ Smartraveller.gov.au, Australian Government: Department of Foreign Affairs and Trade, Venezuela Travel Advice, 06.06.2023, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/americas/venezuela>

⁸⁰ Ośrodek analiz politycznych UW, Kryzys w Wenezueli, 24.04.2019, <http://oapuw.pl/wp-content/uploads/2019/06/Raport-Kryzys-w-Wenezueli-OAP-UW.pdf>

⁸¹ Smartraveller.gov.au, Australian Government: Department of Foreign Affairs and Trade, Venezuela Travel Advice, 06.06.2023, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/americas/venezuela>

⁸² UK FCO, Venezuela Travel Advice, 23.08.2023, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/venezuela>

⁸³ Smartraveller.gov.au, Australian Government: Department of Foreign Affairs and Trade, Venezuela Travel Advice 06.06.2023, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/americas/venezuela>

⁸⁴ UK FCO, Venezuela Travel Advice, 23.08.2023, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/venezuela>

⁸⁵ UK FCO, Venezuela Travel Advice, 23.08.2023, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/venezuela>

⁸⁶ Travellers Worldwide, Is Venezuela Safe in 2022? Travel Tips & Safety Concerns, 22.11.2022, https://travellersworldwide.com/is-venezuela-safe/#Is_Venezuela_Safe_to_Visit_in_2022

⁸⁷ UK FCO, Venezuela Travel Advice, 23.08.2023, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/venezuela>

PRAWNE I PRAKTYCZNE ASPEKTY DOTYCZĄCE ZMIANY MIEJSCA POBYTU

PRZEPISY REGULUJĄCE SWOBODĘ PRZEMIESZCZANIA SIĘ

Konstytucja Wenezueli zapewnia swoim obywatelom wolność przemieszczania się, jednak nie jest ona respektowana przez reżim Maduro. ^[88]

Reżim Maduro ograniczył przemieszczanie się niektórych przywódców opozycji, czasami odmawiając im wejścia na pokład niektórych lotów krajowych. ^[89]

W ostatnim czasie utrudnione było uzyskanie paszportu. Dodatkowo, reżim wielokrotnie przejmował paszporty dziennikarzy, członków opozycji i deputowanych do Zgromadzenia Narodowego, gdy próbowali opuścić kraj. ^[90]

MIGRACJE WEWNĘTRZNE

Większość migracji wewnętrznych w Wenezueli wynika z braku zatrudnienia na obszarach wiejskich, co zmusza Wenezuelczyków do przenoszenia się do bardziej zaludnionych obszarów miejskich. Ponadto innymi czynnikami powodującymi przesiedlenia są niskie dochody, w dalszej kolejności kwestie bezpieczeństwa, ale także brak podstawowych usług, takich jak dostęp do wody pitnej, opieki zdrowotnej i edukacji itp. ^[91]

WEWNĘTRZNI UCHODźCY

Starcia między siłami zbrojnymi a niepaństwowymi grupami zbrojnymi w stanie Apure spowodowały przesiedlenie setek cywilów do sąsiednich stanów i gmin. ^[92]

W stanach granicznych, takich jak Bolivar i Amazonas, przemoc wynikająca w nielegalnego wydobycia i walk między gangami o kontrolę nad kopalniami dotknęła szczególnie społeczności tubylcze. Członkowie lokalnych społeczności zostali zmuszeni do migracji do innych regionów z powodu braku bezpieczeństwa lub utraty ziemi na rzecz górników. ^[93]

---

⁸⁸ US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Venezuela, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089127.html>

⁸⁹ US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Venezuela, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089127.html>

⁹⁰ US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Venezuela, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089127.html>

⁹¹ Integral Human Development, Venezuela, <https://migrants-refugees.va/country-profile/venezuela/>

⁹² US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Venezuela, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089127.html>

⁹³ US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Venezuela, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089127.html>

UCHODŹCY W KRAJACH SĄSIEDNICH

Długotrwały kryzys polityczny i upadek ekonomiczny Wenezueli spowodował kryzys humanitarny oraz migracyjny w regionie. Wysokie bezrobocie i trudności w dostępie do żywności oraz innych podstawowych artykułów pierwszej potrzeby, w tym lekarstw, zmusiły miliony Wenezuelczyków do ucieczki z kraju w poszukiwaniu lepszego życia. Ponad 6,1 mln Wenezuelczyków opuściło swoje domy, z czego około 5 mln pozostało w innych krajach Ameryki Łacińskiej i Karaibów, głównie w Kolumbii (2 mln) Peru, Chile, Ekwadorze, Brazylii, Argentynie, a także w Stanach Zjednoczonych. ^{[94][95]}

Pandemia COVID-19 jeszcze bardziej pogorszyła i tak już trudne warunki życia uchodźców i migrantów z Wenezueli. Oprócz poważnych skutków zdrowotnych, kryzys pandemiczny spowodował zakłócenia gospodarcze i zwiększył problemy związane z ochroną uchodźców. Agencje ONZ zauważyły, że pandemia pogłębiła niepewną sytuację pod względem rosnącego bezrobocia i ubóstwa, a także dostępu do edukacji i podstawowych usług. Poważne zagrożenia dla ochrony wynikają z braku uregulowanego statusu i zamkniętych granic. Wenezuelczycy często uciekają się do korzystania z nieformalnych szlaków. Podróże często odbywają się pieszo, przy dużym ryzyku osobistym związanym z ekstremalnymi warunkami klimatycznymi, zagrożeniami naturalnymi, zagrożeniami ze strony handlarzy ludźmi lub wykorzystywaniem i nadużyciami ze strony przemytników. ^[96]

PODSUMOWANIE

W Wenezueli nie toczy się aktualnie międzynarodowy lub wewnętrzny konflikt zbrojny. Niemniej jednak kraj ten znajduje się w zapaści ekonomicznej i politycznej. Rząd Nicolása Maduro i jego służby bezpieczeństwa są odpowiedzialne za zatrzymania przeciwników politycznych, tortury, wymuszone zaginięcia, a także sądownictwo cywilne przed sądami wojskowymi. Od 2014 r. do chwili obecnej siły bezpieczeństwa Wenezueli dokonały tysięcy pozasądowych egzekucji. W 2022 r. odnotowano co najmniej 824 przypadki pozasądowych egzekucji.

Dodatkowo, w Wenezueli obecne są także nielegalne ugrupowania zbrojne, które działają głównie przy granicy z Kolumbią. Niebezpiecznie jest także w odległości do 40 km od granicy z Brazylią, ze względu na działalność uzbrojonych grup handlarzy narkotyków. W ww. strefach istnieje ryzyko porwania. Uzbrojone grupy przestępcze aktywne są również na granicy z Gujaną. Przemoc wynikająca z działalności ugrupowań zbrojnych prowadzi do migracji ludności.

Wenezuela, jak podają międzynarodowe organizacje, należy do krajów o najwyższym poziomie przestępczości – współczynnik zabójstw należy do jednego z najwyższych na świecie. Częściej niż dawniej dochodzi też do porwań dla okupu oraz napadów z wykorzystaniem broni palnej. Jednym z najpoważniejszych powodów wyjątkowej przestępczości w Wenezueli jest bezkarność sprawców. Na terytorium całego kraju istnieje duże zagrożenie przestępczością zorganizowaną, a w szczególności

---

⁹⁴ CDP, Venezuelan Humanitarian and Refugee Crisis, 15.12.2021, <https://disasterphilanthropy.org/disaster/venezuelan-refugee-crisis/>

⁹⁵ IOM, Venezuelan Refugee and Migrant Crisis, <https://www.iom.int/venezuelan-refugee-and-migrant-crisis>

⁹⁶ UN News, 1.79 billion needed to help Venezuelan refugees and migrants, <https://news.un.org/en/story/2021/12/1107522>

w dużych miastach jak Caracas, Valencia, Maracaibo, Barquisimeto, w tym w okolicach międzynarodowego portu lotniczego Maiquetia-Caracas.

Jakkolwiek Konstytucja Wenezueli zapewnia obywatelom wolność przemieszczania się, nie jest ona respektowana przez reżim Maduro. Na ograniczenia w tym zakresie są w szczególności narażeni przywódcy opozycji, dziennikarze itp.

System prawny Wenezueli nie przewiduje kary śmierci. Nie jest ona orzekana ani wykonywana.

ZASTRZEŻENIE

Niniejsze opracowanie tematyczne zostało przygotowane przez Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia Urzędu do Spraw Cudzoziemców na potrzeby prowadzenia postępowań w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Opracowanie na temat sytuacji bezpieczeństwa może być pomocne w szczególności w sprawach rozpatrywanych w oparciu o art. 15 pkt. 3 oraz art. 18 pkt. 1. Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP z dn. 13 czerwca 2003 z późn. zmianami.

Treść opracowania nie przesądza jednak o wyniku decyzji w indywidualnym postępowaniu administracyjnym, gdyż zawsze brana jest pod uwagę całość zgromadzonego materiału dowodowego i indywidualny charakter sprawy.

Informacje zamieszczone w niniejszym opracowaniu pochodzą w większości z publicznie dostępnych źródeł. Zostały one zebrane i opracowane przy zachowaniu zasady neutralności i obiektywizmu, a także z dołożeniem najwyższej staranności – tak, by odzwierciedlały aktualny w chwili publikacji opracowania stan wiedzy na prezentowany temat, a także pochodziły z różnych źródeł.

Terminologia użyta w niniejszym opracowaniu nie jest terminologią prawniczą. Określenia takie jak „prześladowanie”, „dyskryminacja”, „konflikt” itp. używane mogą być, za materiałami źródłowymi, w znaczeniu potocznym i nie są tożsame z definicjami podanymi w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Niniejsze opracowanie zawiera wyłącznie informacje, poglądy i opinie prezentowane przez autorów materiałów źródłowych. Oświadczenia i oceny zawarte w niniejszym opracowaniu nie są i nie mogą być uważane za oświadczenia i oceny własne Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Niniejsze opracowanie nie jest także i nie może być uważane za jakąkolwiek deklarację polityczną polskich władz.

Urząd do Spraw Cudzoziemców nie ponosi odpowiedzialności prawnej za publikowane w opracowaniu treści ani nie jest zobowiązany do publikacji jego aktualizacji, a także nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

Informujemy, że autorskie prawa majątkowe do niniejszego opracowania, w tym prawo do jego rozpowszechniania i publicznego udostępniania w Internecie, przysługują wyłącznie Urzędowi do Spraw Cudzoziemców (adres: ul. Koszykowa 16, 00-564 Warszawa; NIP: 5262548316; REGON: 017315012).

BIBLIOGRAFIA:

---

1. ACLED, Venezuela, 01.01.2022-21.07.2023, Violence against civilians, <https://acleddata.com/dashboard/////dashboard>
2. Aljazeera.pl, Venezuela in crisis: All the latest updates, 03.06.2019, <https://www.aljazeera.com/news/2019/01/venezuela-crisis-latest-updates-190123205835912.html>
3. Alternatywa.net.pl, Juan Guaidó ogłosił się "tymczasowym prezydentem" Wenezueli, 23.01.2019, <https://alternatywa.net.pl/juan-guido-oglosil-sie-tymczasowym-prezydentem-wenezueli/>
4. Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Caracas, Wenezuela, http://www.caracas.msz.gov.pl/pl/wspolpraca_dwustronna/informacje_ekonomiczne/wenezuela_2/?printMode=true
5. Amnesty International (AI), Amnesty International Report 2016/2017 – Wenezuela, 22.02.2017, <http://www.refworld.org/docid/58b0339a15.html>
6. Amnesty International (AI), Death Sentences and Executions 2022, 05.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2091962.html>
7. Bankier.pl, Wenezuela: partia Maduro wygrała wybory zbojkotowane przez opozycję, 07.12.2020, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Wenezuela-partia-Maduro-wygrala-wybory-zbojkotowane-przez-opozycje-8015475.html>
8. BBC News, Wenezuela: Maduro and allies win National Assembly poll - partial results, 07.12.2020, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-55211149>
9. BBC, Wenezuela top court curbs opposition leader Juan Guaidó, 29.01.2019, <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-47049811>
10. CDP, Venezuelan Humanitarian and Refugee Crisis, 15.12.2021, <https://disasterphilanthropy.org/disaster/venezuelan-refugee-crisis/>
11. CIA, The World Factbook, Wenezuela, 10.10.2023, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>
12. Dziennik Gazeta Prawna, UE nie uznaje wyniku wyborów w Wenezueli, które nie były wolne ani uczciwe, 08.12.2020, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/artykuly/1498355.wybory-wenezuela-ue-borrell-nieuznanie-wynikow.html>
13. Dziennik Narodowy, Parlament Europejski uznał Guaidó za prezydenta Wenezueli, 31.01.2019, <https://dzienniknarodowy.pl/parlament-europejski-uznal-guido-prezydenta-wenezueli/>

14. Euroactiv, Wenezuela: Opozycja w rozsypce. Zwycięstwo partii prezydenta Maduro w wyborach regionalnych, 26.11.2021, <https://www.euractiv.pl/section/demokracja/news/wenezuela-maduro-opozycja-guaido-unia-europejska-borrell-ameryka-poludniowa-lacinska-chavez/>
15. Freedom House, Freedom in the World 2017 – Wenezuela, 15.04.2017, <http://www.refworld.org/docid/58ff3e1426.html>
16. GCR2P, R2P Monitor, Issue 63 (1 December 2022), 01.12.2022, <https://www.ecoi.net/en/document/2083197.html>
17. GCR2P, R2P Monitor, Issue 66, 1 September 2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2096905.html>
18. HRW, World Report 2022 – Wenezuela, 13.10.2022, <https://www.ecoi.net/en/document/2066505.html>
19. Integral Human Development, Wenezuela, <https://migrants-refugees.va/country-profile/venezuela/>
20. IOM, Venezuelan Refugee and Migrant Crisis, <https://www.iom.int/venezuelan-refugee-and-migrant-crisis>
21. CIA, The World Factbook, Wenezuela, 16.11.2022, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/venezuela/>
22. Money.pl, Wenezuela w ciemnościach, 23.07.2019, <https://www.money.pl/gospodarka/wenezuela-w-ciemnosciach-wladze-to-atak-6405742135285889a.html>
23. MSZ RP, Wenezuela, <https://www.gov.pl/web/wenezuela/idp>
24. Ośrodek analiz politycznych UW, Kryzys w Wenezueli, 24.04.2019, <http://oapuw.pl/wp-content/uploads/2019/06/Raport-Kryzys-w-Wenezueli-OAP-UW.pdf>
25. Rada Europejska, Wenezuela: oświadczenie wysokiego przedstawiciela wydane w imieniu UE na temat wyborów do Zgromadzenia Narodowego, 07.12.2020, <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2020/12/07/venezuela-declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-european-union-on-the-elections-for-the-national-assembly/>
26. Reuters, Meeting between envoys for Venezuela's government, opposition ends with no deal, 29.05.2019, <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-politics-norway/meeting-between-envoys-for-venezuelas-government-opposition-ends-with-no-deal-idUSKCN1SZ2BF>
27. Smartraveller.gov.au, Australian Government: Department of Foreign Affairs and Trade, Wenezuela Travel Advice, 06.06.2023, <https://www.smartraveller.gov.au/destinations/americas/venezuela>
28. Travellers Worldwide, Is Venezuela Safe in 2022? Travel Tips & Safety Concerns, 22.11.2022, <https://travellersworldwide.com/is-venezuela-safe/is-Venezuela-Safe-to-Visit-in-2022>

29. TVN24.pl, Nie pojedzie do Nowego Jorku. Maduro: chcą zmusić mnie do rezygnacji, 13.09.2019, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/wenezuela-nicolas-maduro-nie-pojedzie-do-nowego-jorku-na-sesje-onz,969116.html>
30. TVN24.pl, Polityczny impas w Wenezueli, 16.06.2019, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/analitycy-wenezuela-znalazla-sie-w-politycznym-impasie,945154.html>
31. UK FCO, Venezuela Travel Advice, 23.08.2023, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/venezuela>
32. UN News, 1.79 billion needed to help Venezuelan refugees and migrants, <https://news.un.org/en/story/2021/12/1107522>
33. US Department of State, 2016 Country Reports on Human Rights Practices – Venezuela, 03.03.2017, http://www.refworld.org/publisher_USDOS,,58ec89a613,0.html
34. US Department of State, 2022 Country Report on Human Rights Practices: Venezuela, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089127.html>
35. World Map, Mapa Wenezueli, <http://www.worldmap.pl/wenezuela/>